

Život a společnost v kandidátských zemích EU

Úvod

Průzkum kvality života v Evropě (EQLS), který provádí nadace Eurofound, se v průběhu let stal cenným souborem ukazatelů, které doplňují tradiční ukazatele hospodářského růstu a životní úrovně, jako je hrubý domácí produkt nebo příjem. Ukazatele průzkumu EQLS poskytují širokou škálu informací, které mohou přispívat k monitorování a stanovování priorit pro kandidátské země na vstup do Evropské unie, od nichž se očekává, že budou harmonizovat konkrétní politiky s politikami EU a provádět reformy.

Do průzkumu EQLS z roku 2016 bylo zahrnuto pět stávajících kandidátských zemí EU: Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko a Turecko. Pro některé z nich jsou k dispozici informace o změnách v průběhu času, které vycházejí z předchozích kol průzkumu (2003, 2007 a 2011). Uvedená zpráva zkoumá tři široké oblasti: kvalitu života, kvalitu veřejných služeb a kvalitu společnosti, a zahrnuje tyto ukazatele:

- subjektivní pocit pohody, životní úroveň, aspekty deprivace a rovnováha mezi pracovním a soukromým životem,
- zdravotní péče, dlouhodobá péče, péče o děti a další veřejné služby,
- sociální nejistota, vnímání sociálního vyloučení a napětí ve společnosti, důvěra v lidi a instituce, účast v komunitě a angažovanost v jejím rámci a zapojení do odborné přípravy.

Zpráva se skládá z kapitoly s úvodním přehledem a z pěti profilů jednotlivých zemí.

Politické souvislosti

Tyto ukazatele kvality života, veřejných služeb a společnosti pomáhají zohlednit názory občanů do plánování politik a hodnocení výsledků. V případě, že sociální ukazatele pro kandidátské země nejsou k dispozici nebo nejsou plně srovnatelné s ukazateli EU, lze místo nich k posouzení rozdílů mezi jednotlivými zeměmi a potenciálních oblastí zájmu pro vnitrostátní politiky použít údaje z průzkumu.

Zjištění uvedená v této zprávě týkající se kvality života, veřejných služeb a společnosti jsou relevantní jak z vnitrostátního hlediska, tak i v kontextu oblastí, na které se zaměřuje proces rozšíření EU. Jsou rovněž relevantní i v širším kontextu cílů udržitelného rozvoje, které země někdy obtížně posuzují kvůli nedostatku komplexních monitorovacích opatření.

Komparativní hledisko průzkumu EQLS může přispět k pochopení střednědobého vývoje ve společnosti a ke zlepšení kvality života jak v zemích EU, tak i v jejich partnerských zemích.

Klíčová sdělení

- Míra spokojenosti se životem a štěstí v kandidátských zemích je ve srovnání s členskými státy EU i nadále na nízké úrovni.
- Stejně jako v mnoha zemích je míra štěstí vyšší než míra spokojenosti se životem. Rozdíl mezi mírou štěstí a spokojenosti se životem naznačuje, že navzdory omezené spokojenosti se životem mohou lidé získat určitou míru emocionálního naplnění i z rodinných a sociálních vztahů.
- V několika ukazatelích životních podmínek, včetně nedostatků v oblasti bydlení, energetické chudoby a materiální deprivace, dosahují kandidátské země hodnot pod průměrem EU-28. V oblastech, jako je např. vnímaná kvalita určitých veřejných služeb, se však zdá, že kandidátské země jsou v méně nevýhodném postavení než některé východoevropské členské státy, a to zejména v důsledku hospodářské krize v roce 2008.

- Pokud jde o demografickou strukturu, některé z kandidátských zemí mají ve srovnání s většinou členských států relativně mladé obyvatelstvo (zejména Albánie a Turecko). To se odráží v jejich relativně dobrých výsledcích u řady zdravotních ukazatelů, i když tyto ukazatele jsou pro starší skupiny podstatně horší.
- Obecně lze říci, že lidé v kandidátských zemích jsou poměrně optimističtí, pokud jde o jejich budoucnost, a jsou obzvláště optimističtí, pokud jde o budoucnost příštích generací (s výjimkou Turecka), což je zřejmě částečně dáno vyhlídkami na integraci do EU a domněnkou, že jim z členství v EU budou plynout výhody. Je však třeba připustit, že demografické stárnutí, mimořádné materiální obtíže a deprivace by stávající příznivé klima mohly zpochybnit.
- V oblasti objemu domácí práce a zdravotní péče, kterou vykonávají, vykazuje většina kandidátských zemí značné rozdíly mezi muži a ženami. I když je kvalita služeb v oblasti péče považována za vyšší než u jiných veřejných služeb, jejich dostupnost nemusí být dostatečná k tomu, aby mohla zmírnit nedostatky v oblasti rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem. Změna způsobu organizace práce a života může rovněž záviset na typech dostupných pracovních míst a na hospodářském profilu dané země. Zdá se však, že země se na takové změny dopředu nepřipravují, neboť účast dospělých na odborné přípravě, ať už z profesních či jiných důvodů, je nízká.
- V řadě oblastí je problémem sociální soudržnost. Některé skupiny uvádějí vysokou míru sociálního vyloučení a špatného duševního zdraví. Patří k nim starší věkové skupiny, osoby s nízkými příjmy a v některých případech i ženy. Poměrně velká část lidí v některých kandidátských zemích navíc potvrzuje napětí mezi bohatými a chudými a mezi vedoucími pracovníky a zaměstnanci. Odhady příjmové nerovnosti zjištěné v rámci průzkumu EQLS jsou ve srovnání s vnitrostátními statistikami ve většině kandidátských zemí soustavně vyšší. Toto zjištění by mohlo být dalším podnětem pro zlepšení měření uvedených nerovností a pro použití těchto opatření při hodnocení politik navržených k řešení těchto otázek.
- Mezi venkovskými a městskými oblastmi existují poměrně velké rozdíly jak z hlediska kvality života, tak z hlediska kvality veřejných a místních služeb. Zvláště veliký problém to představuje v kandidátských zemích, neboť ty mají početné venkovské obyvatelstvo. V rámci průzkumu EQLS 2016 byla výslovně zdůrazněna nedostatečná dostupnost recyklačních služeb pro venkovské obyvatelstvo.
- Zlepšení kvality života v kandidátských zemích na místní úrovni (ve venkovských i městských oblastech) bude pravděpodobně komplikovat zakořeněný vzorec důvěry ve vnitrostátní instituce. Na rozdíl od většiny členských států, kde místní orgány mají větší důvěryhodnost než vnitrostátní orgány, místní orgány v kandidátských zemích tuto relativní výhodu nemají.

Další informace

Zpráva *Life and society in the EU candidate countries* (Život a společnost v kandidátských zemích EU) je k dispozici na adrese <https://eurofound.link/ef18032>

Vedoucí výzkumu: Tadas Leončikas
information@eurofound.europa.eu